

tiosa judicanda sit Quadragesimæ observatio. Causa enim Scripturæ citandæ illa fuit, ut hospes intelligeret, se reprehendi posse tamquam existimantem, carnes esse immundas, si urgente necessitate illis vesci recusaret. Nam cum necessitas excuset a lege, qui non vult in extrema necessitate carnibus vesci, indicat, se non ideo abstinere, quia lex prohibet, sed quia caro sit res per se immunda; quod est contra verbum Apostoli: *Omnia munda mundis*.

Quod autem Kemnitius dicit, jam tunc (Spiridionis videlicet tempore) cœpisse superstitiosam opinionem necessitatis, eaque magnos etiam viros falcinari solitos, pertinet ad solitam ejus impudentiam. Cur enim non potius credidit se fascinari potuisse, quam sanctissimum illum senem? et cur observatio antiquissimæ Ecclesiæ superstitiosa potius dici debuit, quam contraria Lutheranorum novitas temeraria, atque hæretica?

Præter hæc duo loca profert Kemnitius alia quædam Augustini, Chrysostomi, Theodoretii. Ex Augustino profert primo, epist. 86. ad Casulanum, ubi S. Augustinus dicit, Apostolos non constituisse quibus diebus jejunandum esset, aut non jejunandum.

Respondeo, loquitur S. Augustinus de præceptis Apostolorum scriptis, non autem de traditis sine scripto. Deinde etiam si Apostoli nihil statuissent, num eorum successores nihil statuere potuerunt?

Secundo, profert librum III. contra Faustum, c. 5. ubi sic loquitur Augustinus: « Christiani non solum a carnibus, verum a quibusdam etiam terræ fructibus abstinent, vel semper sicut pauci, vel certis diebus, atque temporibus, sicut per Quadragesimam fere omnes, quanto magis quisque vel minus seu voluerit, seu potuerit ».

Respondeo: Illud, « fere », significat, non omnes in Quadragesima abstinere a carnibus, quia multi excusantur, vel ob ætatem, vel ob infirmitatem, ut paulo post dicemus. Quod autem sequitur, « quanto magis quisque seu voluerit, seu potuerit », non refertur ad abstinentiam a carnibus, sed ad abstinentiam a fructibus. Sententia enim ejus est, Christianos non solum a carnibus, sed etiam a fructibus abstinere; sed a pluribus, vel paucioribus fructibus prout voluerint, vel potuerint.

Ex Chrysostomo adducit potissimum locum unum, ex hom. 10. in Genes. ubi Chrysostomus hortatur eos, qui ob infirmi-

tatem jejunare non possunt, ut ad concionem vel pransi accedant.

Respondeo: hic locus, ut multa similia, perperam adducitur a Kemnitio. Non enim negamus, eos jejunii lege non comprehendi, qui jejunare non possunt.

Ex Theodoretio producit Epitomem divinorum decretorum, cap. de abstinentia, ubi Theodoretus, dicit hæreticos leges sancire de cibis tamquam immundis rejiciendis: Ecclesiam autem nihil tale præcipere, sed omnes cibos permittere. Respondeo, hic locus nihil ad rem facit, fatemur enim, Ecclesiam nullum cibum prohibere tamquam immundum, sed omnes permittere, ut cum gratiarum actione pro loco et tempore percipiantur.

CAPUT X.

Quinam excipiantur a lege jejunii.

Demonstravimus jejunia sub legem tum divinam, tum etiam Ecclesiasticam cadere: sequitur ut videamus, num aliqui ab his legibus excipi debeant. Non defuerunt hæretici, qui dicerent, viros perfectos non teneri legibus jejuniorum; cum ipsi peccare non possint, ac per hoc non egeant jejunio, quod ad peccatum cavendum aut delendum institutum esse, non dubium est. Id enim sensisse quosdam, qui Begardi dicti sunt, testis est Joannes de Turrecremata, lib. IV. Summæ, de Ecclesia. part. 2. cap. 36. a qua sententia non abhorruisse Joannem Cassianum, collat. 21. cap. 29. nonnulli existimant.

Cæterum, hæc sententia damnata est in Concilio Viennensi, unde exstat Clementina ad nostram, tit. de Hæreticis. Eandem prius etiam quam oriretur, damnavit sanctus Leo, sermon. 11. de Quadragesima, his verbis: « Adest maximum, sacratissimumque jejunium, quod observantiam sui universis fidelibus sine exceptione denunciat. Quia nemo tam sanctus est, ut non sanctior, nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior ».

Eandem refellunt exempla sanctissimorum hominum, qui jejunii assidue operam dabant. Si quidem sanctus Joannes Baptista, quo major inter natos mulierum non surrexit, adeo jejunium coluit, ut diceretur non comedere, neque bibere, Matth. XI. Apostolus Paulus, qui raptus fuit in Paradi-

sum et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui, tamen inter alios suos labores munerat jejunia multa, II Corinth. XI. et jejunio se eguisse adversus carnis rebellionem, testatur cum ait, I Corinth. IX. *Castingo corpus meum, et in servitum redigo* (1). Omitto Mardochæum, Danielelem, Davidem, Judith, Esther, Annam, et alios innumera-biles tum viros, tum feminas, qui et perfecti dici poterant, et tamen jejunia studiose colebant.

Porro argumentum illud hæreticorum, quo se a lege jejunii excipiendos esse probabant, quia jejunio non egerent, nec verum assumit, nec recte concludit, verum non assumit, quoniam etiam viri perfecti in hac vita jejunio egent, cum rebellionem carnis, velint nolint, experiri cogantur, et peccare possint ac peccent. Perfectorum enim sunt illæ voces: *Sentio aliam legem in membris meis etc.* Rom. VII. Et: *In multis offendimus omnes*, Jacob. II. Et: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus* (2). I Joan. I. Recte autem idem argumentum non concludit, quoniam lex non desinit obligare ex eo, quod in uno vel altero non inveniatur finis legis, modo quod præcipitur, non sit contra finem legis. Exempli causa, finis proximus legis jejuniorum est edomatio carnis, remotus est charitas, quæ finis est omnium præceptorum, I Timoth. I. Si quis igitur jejunando salutem suam, ac per hoc charitatem læderet, is jejunare non deberet, neque legis prævaricator esset, quoniam lex obligare non potest contra charitatem, cum ad charitatem fovendam et conservandam instituta sit. Si quis autem aliunde carnis rebellionem resistat, neque jejunio ad hunc finem obtinendum indigeat, et tamen jejunando salutem suam vel aliorum, id est, charitatem nullo modo lædat, is omnino tenetur communibus jejuniorum legibus: Lex enim non respicit, quid uni, aut alteri, sed quid communitati, ac multitudini expediat.

Jam vero quod attinet ad Cassianum; longissime abfuit ipse a Begardorum errore. Tria sunt autem præcipua, quæ docet in eo capite. Primum affirmat homines justos, ac perfectos, non subjacere legi cogenti, cum ipsi non per Quadragesimam solum, sed etiam per totum annum sponte, alacriterque jejunent. Deinde addit, ejusmodi perfectos

viros, si causa adsit relaxandi jejunium indictum, tutius id posse facere, quam cæteros, qui non servant nisi præscripta jejunia. Quoniam ipsi certi sunt et apud se, et apud alios, se non causa intemperantiæ, sed solius charitatis relaxasse jejunia. Addit tamen tertio, viros illos perfectos, qui per totum annum jejunant, non teneri legibus jejuniorum, quibus cæteri tenentur, cum ipsi plus offerant Deo, quam his legibus præcipiatur.

Atque in hoc tertio non existimamus, sententiam jejunii esse sequendam. Tum, quia non oportet propter oblationem voluntariam, prætermittere necessariam; tum, propter rationem, quam paulo ante tradidimus; quamvis enim non egeant illi ad carnem edomandam jejunio paucorum dierum, qui per totos menses jejunare solent: tamen lex communis est, et omnibus indicta: proinde eos quoque obligare non desinit.

His igitur omissis, qui a lege jejunii non excipiuntur; Ecclesia ipsa Catholica non paucos liberat a lege communium jejuniorum, Concilium Toletanum VIII. cap. 9. dicit, iis permittendum esse, ut in Quadragesima carnibus vescantur, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat. Sed Scholastici Theologi paulo aliter hæc tradunt. Docent enim tria esse, quæ a legibus jejuniorum excusant, impotentiam, necessitatem, pietatem. Vel enim ex jejunio læditur corpus, vel spiritus, vel substantia externa. Si corpus læditur, impedimentum excusans a jejunio, dicitur impotentia; si læditur spiritus, dicitur pietas; si læditur substantia externa, dicitur necessitas.

Ac propter impotentiam quidem excusantur a lege jejunii senes, et pueri, ut aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens, ut loquitur sanctus Hieronymus, in epistol. ad Eustochium, de custodia virginitatis; item ægroti, debiles, prægnantes, et alii, qui medicorum judicio, non sine periculo salutis corporalis jejunare queunt; denique pauperes, qui non habent unde sumant unam integram refectionem, sed nunc emendicant unum panis fragmentum, paulo post aliud. Propter pietatem excusantur concionatores, lectores, confessarii, qui ministrant ægrotis, et alii, si forte non possint

(1) I Cor. IX, 29. — (2) Rom. VII, 23; Jacob. III, 2; I Joan. I, 8.

simul jejunare, et pietatis officio satisfacere. Denique propter necessitatem excusantur ii, qui ex officio laboriosis operibus dant operam, quæ vires corporis exhauriunt, ut fabri murarii, ferrarii, lignarii, et similes.

Cæterum de his ipsis, qui a jejunii legibus excusantur, multæ regulæ traduntur, quas non existimamus huic nostro operi inserendas; præsertim cum de his rebus copiosissime scribant tum scholastici Theologi, in quartum sententiam tum etiam ii, qui summas casuum conscientie confecerunt.

Illud non est prætereundum, semper in Ecclesia orientali fuisse leges jejunii severiores, quam in occidentali. Scribit enim sanctus Basilius, in oratione secunda de jejunio, pueros quoque et viatores, et omnes omnino homines edictum jejunii suscipere. Nec solum carnibus, et iis, quæ ex lacte conficiuntur, sed etiam a vino et piscibus in Quadragesima orientalis Ecclesie jejunare solebant, ut ex eodem Basilio, in orationibus de jejunio, ex Chrysostomo in primis homiliis in Genesim, ex Catechesibus Cyrilli, et epistolis Paschalibus Theophili potest intelligi.

CAPUT XI.

De fructibus, et utilitate jejunii.

Sequitur quartum caput disputationis, in quo de fructibus et utilitate jejunii disserendum esse diximus. Atque adversarii quidem nostri Lutherani et Calvinistæ in magno errore versantur, secuti Patriarcham suum Jovinianum. Nam quemadmodum Jovinianus docebat, nihil prodesse ad salutem jejunia, delectumque ciborum, ut referunt S. Hieronymus, lib. II. in Jovinianum, et S. Augustinus in lib. de hæresi, cap. 82. Sic etiam Philippus, in confess. Augustana, art. 26. Brentius in confess. Wirtembergensi, in duobus capitibus de jejunio. Calvinus lib. IV. Instit. cap. 12. et Kemnitius in 4. part. examinis, pag. 420. et seq. docent quidem jejunium utile esse ad carnis petulantiam coercendam, ad orationis auxilium, ad signum humilitatis, et pœnitentiæ; tamen obstinate contendunt, jejunium nihil valere ad pla-

(1) I Cor. IX, 27.

candum Deum, nihil ad satisfaciendum pro peccatis, nihil ad impetrandum auxilium, nihil ad cœleste præmium promerendum.

Nos autem jejunii fructus esse contendimus, tum eos, quos adversarii fatentur, tum etiam eos, quos negant: ac rectissime in Ecclesia cani existimamus: « Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas virtutem largiris, et præmia ».

Primum igitur, jejunium utilissimum est ad carnem edomandam, et hoc nomine placet Deo, cui placet, ut carnem crucifigamus cum vitiis et concupiscentiis ejus. Quare de jejunio potissimum loquitur Apostolus, cum ait I Corinth. IX. *Castigo corpus meum, et in servitum redigo* (1). Sic enim hunc locum interpretantur Chrysostomus et Theophilactus in commentario, et sanctus Ambrosius, in epist. 82. ad Ecclesiam Vercellensem. Hanc utilitatem jejunii prædicant Patres, Cyprianus in serm. de Jejunio, et tentatione Christi. Basilius in orat. 4. de jejunio. Chrysostomus homil. 2. in Genesim. Hieronymus in epist. ad Eustochium, de custodia virginitatis. Augustinus in lib. X. Confess. cap. 31. Et Ecclesia universa ad officium horæ primæ canit ex hymno S. Ambrosii: « Carnis terat superbiam potus, cibique parcitas ». Sed hanc utilitatem (ut dixi) adversarii non negant.

Secundo, utile jejunium est ad animam disponendam ad orationem, et rerum cœlestium contemplationem. Sic Moses quæraginta dierum jejunio animam præparavit, antequam ad Dei colloquium auderet accedere, Exod. XXXIV. Sic Helias quadraginta dies jejunat, ut Deum in monte Horeb, sub specie auræ tenuis videre posset, III Reg. XIX. Sic Daniel jejunio hebdomadarum trium præparatur ad revelationes Domini recipiendas, Daniel. X. Sic Ecclesia catholica in profestis magnarum celebritatum jejunia instituit, ut animi paratiores sint ad vacandum rebus divinis, ut S. Bernardus docet, serm. in vigilia S. Andrea: « Jejunium (inquit Chrysostomus homil. 1. in Genes.) animæ nostræ alimentum est, leves ei pennas producit, ut in sublime feratur, et summa contemplari queat ». Vide in eadem sententiam Athanasium, in lib. de virginitate, Ambrosium in lib. de Helia, et jejunio, cap. 3. et Basilium, oratione prima et secunda, de jejunio, qui similitudinibus aptissimis

hanc jejunii utilitatem explicat. Sed non est opus de hac re fusius disserere, cum hanc utilitatem nullus sit, qui neget.

Tertio jejunium utile est ad Deum colendum. Est autem hoc loco observandum, nos non dicere id, quod Kemnitius fingit nos dicere, in 4. part. exam. pag. 421. 490. et alibi, jejunium per se sumptum sine relatione ad ullum bonum finem, ex opere operato esse cultum Dei, meritum, satisfactionem, etc. Nam jejunium per se sumptum, ut solam significat abstinentionem cibi et potus, scimus rem esse mediam, non virtutem, aut vitium. Potest enim fieri, ut quis abstineat a cibo et potu, quia cupit de vita decedere, vel quia non habet quod comedat, aut bibat; vel quia vitio stomachi, aut palati adhorret a cibo et potu. Loquimur igitur solum de abstinentia, quæ ex electione assumitur ad bonum aliquem finem, sic enim jejunium non est res media, sed actus virtutis.

Et quidem proprie jejunium ad virtutem temperantiæ pertinet, atque actus ejus elicitus est, ut scholæ loquuntur, cum versetur circa delectationes cibi et potus moderandas: tamen ad alias etiam multas virtutes pertinere poterit, si ad fines earum ab ipso jejunante referatur. Qui enim jejunat ut melius oret, vel quia vovit Deo jejunium, facit actum religionis. Qui jejunat, ut hoc signo protestetur fidem catholicam adversus Lutheranos, facit actum fidei. Qui jejunat, ut Ecclesie obediat, facit actum obedientiæ. Qui jejunat, ut peccatum admissum puniat, facit actum justitiæ punitivæ, sive pœnitentiæ. Qui jejunat, ut Christum jejunantem imitetur, facit actum dilectionis.

Nemo autem nostrum somniavit unquam, jejunium esse cultum Dei, vel meritum, aut satisfactionem ex opere operato, ut Kemnitius nesciens quid loquatur, nobis affingit. Opus enim operatum vocamus id, quod non pendet ex merito, virtute, vel devotione operantis, sed ex sola Dei institutione; quo modo Baptismus vim habet ex opere operato, quoniam ex institutione Christi suscipientem justificat, etiamsi forte minister, qui baptismum præbet, sit peccator et inimicus Dei, et sine devotione baptizet. Jejunium autem ut sit meritorium, vel satisfactorium, atque adeo cultus Dei, omnino pendet ex devotione, et virtute jejunantis; proinde non

(1) Rom. XII, 1.

ex opere operato, sed ex opere operantis vim habet.

Porro, cum dicimus, jejunium esse cultum Dei, non accipimus nomine cultus solum actum religionis proprie dictum, sed omnem actum, qui Deo placeat. Sic enim de cultu loquuntur adversarii, cum jejunium, præcipue voluntarium, cultum esse negant. His igitur præmissis probamus, jejunium cultum esse Dei, primo ex Scripturis. Nam Luc. II. dicitur, Anna vidua coluisse Deum jejunis, et orationibus *νηστειαις, και δεήσεσι λατρεύουσα*, ubi et ponitur nomen cultus, et distinguitur jejunium ab oratione, ut intelligamus non solum orationem, sed etiam abstinentiam, propter Deum assumptam, esse cultum Dei. Nec jejunabat sancta ista mulier quotidie ex mandato Dei, sed plane voluntarie; et tamen hoc jejunio spontaneo vere Deum colebat.

Item Apostolus ad Roman. XII. cum dicit: *Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum* (1). Loquitur de compressione carnalium concupiscentiarum, quæ fit potissimum per jejunium, atque hanc compressionem et mortificationem hostiam vocat, et *λογικὴν λατρείαν*, id est, rationabilem cultum. Est igitur jejunium, ut per ipsum concupiscentiæ reprimantur, cultus Deo gratus et acceptus. Concilium Nicænum I. can. 5. jejunium Quadragesimæ, cultum appellat, cum ait: « Ut mundum, et solemne Deo jejunium possit offerri ». Tertullianus in lib. de resurrectione carnis: « Sacrificia, inquit, Deo grata dico jejunia, seras et aridas escas ». Certe autem quod sacrificium est, etiam cultus est. S. Leo serm. 2. de jejunio decimi mensis: « Pro consummata, inquit, perceptione omnium fructuum dignissime largitori eorum Deo continentie libamen offertur ». S. Gregorius homil. 16. scribit, nos per jejunium Quadragesimæ offerre Deo quasi decimas et primitias vitæ nostræ. Quod etiam scribunt Joannes Cassianus, Collat. 21. cap. 29. et alii. Denique jejunium est satisfactorium et meritorium, ut mox probabimus, igitur est cultus Dei, ut nunc de cultu verba facimus.

Quarto, jejunium est utile ad satisfaciendum Deo, vel ad eum placandum. Id primum ostendunt exempla Scripturarum: